

Examen de artist

Concurs de admitere la actorie... Clădirea institutului de teatru e pur și simplu asediată de candidați, de prietenii lor, de mame emoționate. Dar portarul, cerber bine antrenat, nu îngăduie nimănui să intre. În afara seriei programate la examinare, așa că înăuntru e o liniște ciudată, vătuită. Nu se circula pe coridoare, nici pomeneală de agitația din alte facultăți: fiecare așteaptă într-un loc anume destinat, apoi e condus pînă la ușa unuia din micile studii — totul, după un ritual solemn și puțin rece, care te impresionează fără să vrei. Pe ferestrele de la parter sînt afișate lungi, foarte lungi liste: sînt 195 de candidate pentru... 5 locuri, la fete și 194 de candidați pentru 10 locuri, la băieți. Propoția mi se pare zdrobitoare; aflu însă că au fost ani în care cifra celor înscrși se ridica la 8—900.

Dar ce se întîmplă înăuntru? Cum arată acest „prim prag” al viitoareii profesii? Ce fel de aparat de precizie este acela care detectează harul și eliberează „permis de intrare” în lumea artei? Care e cota „șansei”?

TIMPUL I:

CUNOAȘTE-TE PE TINE ÎNSUȚI

Etapa I — probă de aptitudini. Patru comisii lucrează de dimineața pînă seara la „preselecție”; din mulțimea celor 400 de aspiranți sînt aleși cei care au cel puțin aparențele necesare pentru a susține un concurs. Verificarea aptitudinilor e, în această

etapă, încă destul de sumară: probă de auz muzical, exercițiu de mișcare, două-trei recitări dintr-un repertoriu de versuri liber ale.

Deocamdată, nu se vorbește despre talent — talentul e o floare rară —, ci se caută cu răbdare „calități”: sensibilitate, forță, strălucire, un chip expresiv, o privire inteligentă și vie, o voce puternică și plină, un timbru original, spontaneitatea, hazul, farmecul...

E într-adevăr surprinzător cît de rare sînt aceste simple calități umane ce-l deosebesc pe Actor de restul muritorilor! De îndată ce s-a suit pe micuța scenă a sălii de examen și s-a oprit în lumina reflectoarelor, omul modest, cunsecade, oarecare, e definitiv condamnat — nepotrivirea sare în ochi și-l confundă în ridicol. Nu știu cum se face, dar mulți nu s-au prea privit cu luciditate în oglindă („oglină, oglinjoara mea, cine-ți mai frumos ca mine?!”). Nu, nu sîntem la un concurs de frumusețe, nu se caută Adoniși și Afrodite (de altfel, observația e valabilă și pentru „frumoși”, mai ales pentru fete, care-și standardizează frumusețea cu o perseverență demnă de o cauză mai bună...); ci persoane interesante, luminate dinăuntru; totuși, „oglindea de la șifonier” e uneori din cale afară de indulgentă. Se poate oare porni într-o profesie fără cel mai mic efort de autocunoaștere? Vor să devină actori — vor cu încăpăținare, cu disperare, cu fanatism, repetînd experiența de două-trei ori, pierzînd ani în șir — fete și băieți cu mîșcări greoaie și împiedicate, cu voci sparte, cu evidente defecte de vorbire, ființe șterse, care nu pot „transmite” nimic, chiar dacă au ceva în minte și-n suflet, pentru că le lipsește mijloacele de expresie. Ar putea străluci în alt domeniu, ar putea fi medici, ingineri, pro-

Eugenia Maci

Ion Rișiu

Gheorghe Fundăanu

ferori... Dar nu actorii, căci teatrul e meseria unui anume leac, și nu se face doar cu bunăvoință și hărnicie...

Toți recunosc că așa stau lucrurile. Pentru sine, însă, fiecare găsește circumstanțe speciale. O adolescentă stă crispată în mijlocul scenei, privirea îi e vidă, chipul i s-a golit de viață: silabele versurilor se alungă și se poticnesc într-o roștire îninteligibilă, strălămia ei e aproape un chin fizic. E întrebată ce i-a hotărât alegerea. „Îmi place foarte mult teatrul — zice fasa —, am recitat întotdeauna la serbările școlare, și atunci tovarășa dirigintă m-a sfătuit să încerc...” Mă gândesc cu regret că a fost poate o elevă eminentă și că primul esec din viață i-ar fi fost evitat, dacă acea dirigintă, în loc să fi aruncat o vorbă în vânt, ar fi învățat-o să-și cunoască adevăratele posibilități.

Dacă erapa „de masă” e puțin generoasă ca material „de teatru”, e în schimb extrem de interesantă ca fenomen social: pe de o parte, pentru că prezintă o întreagă categorie de tineret, cu orizontul, gusturile, criteriile sale; pe de alta, pentru că devine o oglindire a teatrului însuși, în mentalitatea unei părți din public.

Poate că e ciudat, dar e evident că majoritatea celor ce încearcă să urce pe scenă au văzut puțin teatru, și mai ales puțin teatru de bună calitate: se simt, în comportarea lor, ecourile unor spectacole facile, ale unor emisiuni de televiziune cu muzică ușoară și varietăți — ochiul e prea puțin format, gustul

soviaie, propria persoană e rareori pusă în valoare. Nici vorbă de stil personal, de armonie unică... Influența estetică receptată e minimă, mediul e destul de sărac în radiații. Pentru băieți, primejdia e mai mică, doar că-și lasă în voie, peste frunte, o chieă dezordonată. Fetele, însă, vin cu pieptănături complicate, cu etaje de bucle și buclisoare, sau cu lungi și încelcitate șuvițe umbrindu-le chipul; unele își aleg rochii festive, ornamentate cu volane și floricele. Una, cam voinică, poartă peste fustă și pulover un ilic lung și larg cu garnitură înflorată, care-i dublează proporțiile — habar n-are de culorile și liniile ce-ar avantaja-o. Alta, subțire, frumoasă, cu ochi adinci și mari, convinsă probabil că teatrul e o meserie pentru „femei fatale”, s-a fardat grosolan și și-a pus o rochie de plasă neagră pe fond de mătase roșie: pare culcasă dintr-un bar.

Tot acest balast creează o primă și uneori definitivă impresie de artificial, de căznit, ascunzind tinerețea, grația, prospețimea. În cele citeva minute de care dispune fiecare, această impresie, realizată cu atîta trîmbă, nu mai poate fi ștearsă... Iar „detaliile” nici nu sînt lipsite de importanță, fac parte din persoana candidatului, sînt armele și argumentele lui, într-un sens au putere de caracterizare.

La atît de puțină experiență, un sfat competent, dat la timp, n-ar strica. Locul său ar fi la orele de pregătire pe care chiar institutul le organizează, dacă acestea ar fi consultate individual, nu niște cursuri „stas”.

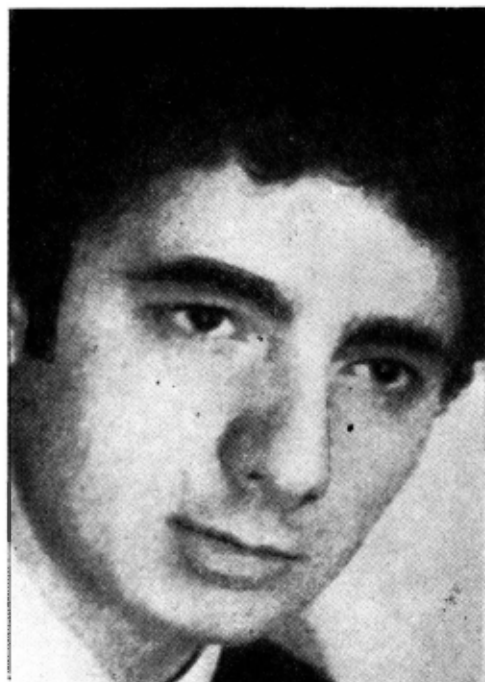
După cum se vede, cei ce nu se cunosc pe sine nu știu mare lucru nici despre ținta aleasă. Și-au zărit actorii preferați la televizor, poate nu în cea mai nobilă postură, s-au amuzat și s-au gîndit că nu-i prea greu să-și încerce norocul. Pufnind în rîs — haz de ne-
caz! — o fată recunoaște: „m-am pregătit o săptămîină. Am mai dat și altădată. De trei ani n-am mai dat”. Un băiat bondoc, cu moț pe frunte, într-o cămașă roșie ca focul, își începe examenul cîntînd „Dacă nu iubești, degeaba mai trăiești”; dă din mîini, sare, se strîmbă, consumă energie, risipește „cîrlige”, ca un solist de „șuşanea”. Altul se aruncă într-o încercare imposibilă: lungi minute, cu mijloace total neadecvate, se străduiește să-l imite fidel pe inimitabilul Emîl Botta: nu se înțelege nimic, falsul e impudic și trist. Cîteva fete au învățat sirguincios alfabetul declamației și acum recită în același fel orice poezie, de la Blaga la Nina Cassian, încercînd-o cu mimică și cu gesturi fără noimă. Ideile preconceptuate sînt atît de tenace încît, la proba de mișcare (pași de dans sau mers pe ritmul unei melodii înregistrate pe bandă), în loc să aștepte să simtă ritmul, se reped să *baleteze* cît mai „grațios”, după un desen dinainte stabilit; nu face excepție nici măcar o absolventă a liceului de coregrafie, deși, după ce i se atrage atenția, știe perfect despre ce e vorba. Ore întregi, am senzația că trăim în filmul lui Miloș Forman, *Concurs*;

Ana Trofin

Constantin Fugașin

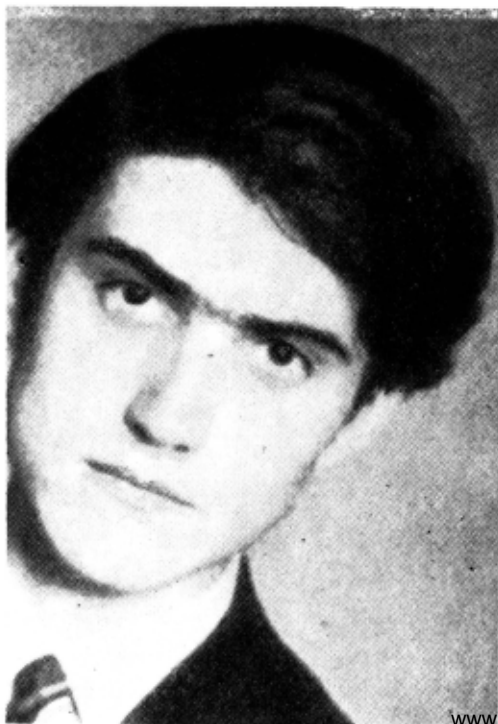

Dumitru Lazăr

Monica Bordeianu

Constantin Nedelcu

numai că totul e infinit mai dramatic, pentru că timpul se dilată. Cum, unde, în ce împrejurări și din vina cui se naște o atît de falsă imagine despre teatru, înțelegerea sa degradată, deformată? În ce măsură e vina teatrului însuși?

Dar minunea există, chiar dacă se ivește rar. Iată o fată cu personalitate; nu are nimic frapant în înfățișare, e slăbuțu, fragilă, cu părul strîns cuminte la spate, îmbrăcată sobru. Din clipa cînd a intrat, chiar din modul cum a închis ușa și a rostit „bună ziua”, cu vocea joasă și reținută, ceva s-a simțit în atmosferă; stă dreptă în mijlocul scenei, reculeasă, concentrată, și recită. Tăcerea celor ce-o ascultă și-a schimbat densitatea.

La capătul primei selecții rămîn 25 de fete și 36 de băieți. Între ei sînt, încă nedelinite, promisiunile. Începe examenul propriu-zis

TIMPUL II: ORIZONT INTELECTUAL

Nu toți merg mai departe: trei fete și cinci băieți se împotmolesc la proba scrisă de limbă și literatură română. Cîțiva oameni de inimă din comisie sînt neconsolați: printre

deosebit, cel mai promițător candidat reținut la prima triere. Alții, trecuți cu note mici, vor avea crunt de luptat pentru medie. Intra-rea lor în institut deținând de un fir de păr. Jumătate din băieți (de ce-or fi băieții mai leneși?!) au note la limită la teza de română. Cărțile necitite se răzbună...

Dar nu-i vorba numai de note: faza următoare include o probă de lectură la prima vedere; nu se cere interpretare artistică, ci doar orientare rapidă, claritate, frazare logică, o corectă așezare a accentelor, cursivitate. Această operație simplă ridică neașteptate dificultăți; se citește greoi, cu hopuri, inexpressiv, deși cărțile indicate fac parte din programa obligatorie în liceu (liceul n-o fi având nici o vină?). Nici repertoriul personal nu dovedește lecturi prea bogate și diverse; cu unele remarcabile excepții (Rilke, Appollinaire, Garcia Lorca, Arghezi, Eminescu, Blaga, Nichita Stănescu, Șt. Aug. Doinaș), revin mereu aceleași și aceleași poezii de Sorocescu, Prevert, Minulescu, Topirceanu. Am auzit de atâtea ori o fabulă oarecare, încât îmi răsună în urechi și noaptea, în somn. Unii au ales la întâmplare, fără să se gândească în ce măsură alogoria îi definește, închiptuindu-și că orice recitare de mintuală e suficientă. Să nu fie oare nici o legătură între această mentalitate superficială și cultura firavă, scăzuta rivnă intelectuală a aspiranților-actori? Premianți „de profesie“ se pregătesc ani de zile pentru admiterea în fa cultăți, studiind matematică, fizică, literatură, filozofie — treaba lor; pentru teatru, se crede, e destul să te decizi în ajun și să repeți două-trei poezioare banale învățate la școală... Chiar dacă ne ferim de concluzii vulgarizatoare și acordăm întreaga considerație excepțiilor cu vocație, iată o împrejurare care, în general, nu favorizează calitatea umană a candidaților la arta dramatică.

La mijloc e o confuzie; cei în cauză nu-și dau seama, probabil, că supun verificării nu recitarea în sine, ci propria lor persoană, în sens integral — ceea ce presupune o pregătire altcum dificilă, de ani întregi, intelectuală, fizică, psihologică, un complicat proces de decantare a datelor și înclinațiilor, din care rezultă personalitatea, talentul, cultura...

TIMPUL III: RADIOGRAFIE DE PERSONALITATE

Mulți chemați, puțini aleși... La ultimele probe, competiția se strânge. Din nou recitări, un exercițiu de improvizație (comportare în împrejurări date); și, decisivă, pe momentul surprizelor, al răsturnării lucrurilor abia înjghebate, al decepțiilor răsunătoare), interpretarea unui monolog. Acum încează www.cimecro

Marițana Prodan

Daniel Tomescu

misie reunită; contează fiecare punct, fiecare nuanță... Pauzele de dezbateri de după fiecare serie, cînd se fixează notele, sînt din ce în ce mai lungi, depășind durata examenului.

Talentele „sigure” — auz cît poate fi de sigur talentul unui începător — ies repede în evidență. Eugenia Maci, 19 ani: tot ce poate fi: mai străin de fetița-păpușă, un chip puțin straniu, încărcat de tensiune, o voce neobișnuit de bogată, temperament de tragediană și repertoriu pe măsură. Monica Bordeianu, Dumitru Lazăr, Marilena Preda, Ileana Rodica Nicolae, Ana Trofin, Constantin Fugașin... Să-i reținem.

Se observă totuși, destul de curînd, că prima selecție a fost prea largă. Prin filtru a trecut tipul candidatului „corect”, decent, pregătit cu seriozitate, a cărui prezență instalează nivelul mediocru, marca primejdii pentru teatru. Un dram de inteligență, un firicel de sensibilitate, un gest natural, un accent de sinceritate reprezintă o garanție prea firavă. Ce resurse posedă persoana candidatului, ce perspective de dezvoltare ar putea să aibă? Iată întrebări pe care concursul, în actuala sa formulă, le lasă deschise. Ca să preîntîmpine incidentele, contestațiile, acuzațiile de subiectivism (dar există oare domenii mai subiective?!), comisia nu-și îngăduie — și nu i se îngăduie — să provoace discuții, să pună întrebările suplimentare necesare unei cunoașteri mai complete, nu oferă candidatului prilej să-și demonstreze inteligența, fantezia, spontaneitatea; ci îl lasă să-și susțină soliloquiul, mai bine sau mai prost cîzelat, în fața unui perete de tăcere. Singurul „purtător de cuvînt” autorizat e președintele, regizorul Moni Ghelenter, și intervențiile lui, sînt neutre rubrici de formular: cu ce dorți să începeți? V-aș ruga să vorbiți mai tare. Mulțumesc. Puteți pleca.

Cel puțin un caz — dacă tocmai acesta era? — ar fi meritat lămurit pînă la capăt: băiatul a intrat „pe picior greșit”, apoi a strălucit o clipă, mai limpede și mai original decît întregul examen; dar era prea tîrziu... La monolog, cine știe ce frînă interioară l-a împiedicat să se exprime... talentul are asemenea neprevăzute răsuciri. Nimeni n-a insistat. În împrejurări de acestea, norocul e, de obicei, de partea celor care pun în balanță argumentul fără apel al unei înfățișări încîntătoare. În ultima vreme, destui studenți au fost eliminați din institut, după unul și chiar doi ani de studii, pentru că sărăcia resurselor lor interioare devenise evidentă: totuși, examenul de admitere se străduiește în continuare să fie cît mai impersonal, mai standard. Devine prin aceasta mai mică răspunderea selecționarilor? Vai, nu.

O singură probă ar putea să dezvăluie ceva din firea autentică, din reacțiile individuale: exercițiul de improvizație. Din păcate, la acest capitol, unica vedetă rămîne Mariuca-recuziterul, care face minuni de promp-

Viorica Hodel

Ileana Rodica Nicolae

Notă. Fotografiele care înfăptuiesc acest articol sînt ale candidaților reușiți la examenul de admitere din vara acestui an, la Institutul de teatru „I. L. Caragiale”.

țitudine și bunăvoință; nici nu și-a citit bine concurentul teza, și pe scenă se și ivesc obiectele trebuincioase: masă, scaun, telefon, fier de călcat, valiză, carte etc., etc. Femele, însă, sînt dezesperant de seci și anodine. Ați găsit pe stradă un portofel... În cameră a intrat un șoarece... V-ați cumpărat o pălărie... Ați întîrziat la întîlnire. Așa cum sînt formulate, ele impun seria de gesturi mărunte pe care toți candidații se străduiesc să le mimeze cît mai precis, cu rezultate absolut nesemnificative: închiderea și deschiderea ușilor, răsucirea unui conuator, peptănatul. Dar nu sugerează compunerea unei situații, a unei stări de spirit, nu cheamă răspunsul inedit la o problemă reală de comportament. Așa că nu-i de mirare că am văzut foarte puține reacții vii, spontane, că imaginația nu lucrează și amorul e în deficit.

Examenul s-a încheiat, dar realitatea n-a respectat planificarea. Au fost admiși șase fete (balotaj...) și șase băieți. Patru locuri rămase libere așteaptă un eventual nou concurs în toamnă. Din cîre știe ce secrete motive ale naturii, repartiția talentului e în ultimul timp favorabilă fetelor. Băieții sînt aproape toți plăcizi, firavi, scunzi, cu un minus de forță și vibrație.

Pe unde or fi posibili eroii, junii primi, talentele comice explozive? Probabil, în examene la automatică, la biologie, la matematică sau la filozofie. Sau să fie absența elementelor strălucite din această generație un simptom de scădere a puterii de fascinație a teatrului? Să fie în pericol prestigiul profesiei? Să aibă Institutul de teatru o prea mică „rază magnetică”? Sau poate „cifra de plan” însăși e greșită și forțează echilibrul dintre posibil și necesar? Dacă astfel de presupuneri se confirmă, Institutul de teatru va trebui să descopere un nou mod de a se adecva realității. Poate că e nevoie de o profundă schimbare de structură, de o integrare în universitate, în urma căreia să-și recruteze studenții din rîndurile tinerilor intelectuali pasionați de artă, care ar obține o dublă calificare — după modelul învățămîntului american.

Poate va trebui schimbat ceva în concepția examenului de admitere, în așa fel încît să se realizeze o radiografie profundă a întregii personalități a candidatului. Poate că e necesară mai multă suplete în minuirea acestui material gingaș, o sinteză între curajul de a risca pentru un eventual talent ieșit din comun și intransigența față de mediocritatea drăgălaşă...

Oricum, toate aceste probleme, mari și mici, nu sînt ale concursului de admitere în sine. Ori de cîte ori, în anii de studii, la repartizarea absolvenților (chiar luna trecută am avut dovada!), ba și în teatre, ne aflăm în fața unei dileme insolubile, firul ei ne duce înapoi, pînă la examenul de admitere.

N-a fost încă inventat instrumentul electronic de măsurare a talentului, dar cred că inventarii ar trebui să se grăbească.